

ПРОМЕТ И УВОЗ СРЕДСТАВА ЗА ЗАШТИТУ БИЉА И СРЕДСТАВА ЗА ИСХРАНУ БИЉА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Д. Дабовић¹

Резиме: Средином 2009. године, у Републици Србији донети су Закон о средствима за заштиту биља² и Закон о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта³, који су усклађени са одговарајућим међународним прописима, пре свега са релевантним регулативама и директивама Европске уније. На тај начин, створен је основ за успостављање савременог система у овој области, који ће се заокружити доношењем правилника о појединим техничким питањима. Нови правни оквир је донео измене у погледу либерализације увоза средстава за заштиту биља (пестицида) и средстава за исхрану биља и оплемењивача земљишта (ђубрива), односно укинута су дозволе за увоз, а уведено је више регистара. У области пестицида установљени су: Регистар средстава за заштиту биља, Регистар дистрибутера и увозника средстава за заштиту биља, и Регистар пружалаца услуга. У области ђубрива успостављен је Регистар средстава за исхрану биља и оплемењивача земљишта. Осим тога, у поступку регистрације пестицида и ђубрива усклађени су методи испитивања са међународно признатим методима.

Кључне речи: Средства за заштиту биља, средства за исхрану биља, промет, увоз.

Увод

Доношењем Закона о средствима за заштиту биља и Закона о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта, средином 2009. године, у Републици Србији је створен правни оквир за успостављање савременог система у овој области који је усклађен са одговарајућим

¹ Др Душан Дабовић, виши саветник, Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде–Управа за заштиту биља, Београд,
e-mail: dusan.dabovic@minpolj.gov.rs

² Службени гласник РС, број 41/09

³ Исто.

прописима Светска трговинске организације и Европске уније. Законом о средствима за заштиту биља се уређује регистрација, контрола, промет, увоз и примена средстава за заштиту биља у пољопривреди и шумарству, послови од јавног интереса, као и друга релевантна питања. Овај закон је донет у складу са Директивом 91/414/ЕЕЦ о стављању производа за заштиту биља у промет и са Директивом 79/117/ЕЕЦ којом се забрањује стављање у промет и употреба производа за заштиту биља који садрже одређене активне супстанце. После доношења овог закона, у Европској унији ове директиве су замењене Регулативом Европског парламента и Савета 1107/2009 од 21. октобра 2009. године, о стављању производа за заштиту биља у промет, као и Директивом 2009/128 која успоставља правни оквир за постизање одрживог коришћења пестицида, односно за смањење ризика и утицаја употребе пестицида на здравље људи и животну средину. Законом о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта уређује се разврставање, квалитет, обележавање, фитосанитарна контрола и узорковање у промету, увозу и примени ових средстава, њихово испитивање, као и друга питања. Овај закон је донет у складу са Уредбом Савета 2003/2003 којом се регулише идентификација, следљивост, обележавање, етикетирање, дозвољена толеранција, посебни захтеви за поједине врсте ђубрива, као и мере безбедности и контроле.

1. Услови за промет средстава за заштиту биља

Према Закону о средствима за заштиту биља (у даем тексту: Закон), пестициди се могу стављати у промет на територији Републике Србије ако су: 1) регистровани; 2) снабдевени декларацијом и упутством за примену у складу са Законом и прописима донетим на основу њега; и 3) ако су упаковани у амбалажу безбедну по здравље људи и животну средину. Активна супстанца, односно основна супстанца коју средства за заштиту биља садрже може се стављати у промет на територији Републике Србије, ако је уписана у Листу одобрених супстанци. При томе, амбалажа средстава за заштиту биља мора имати декларацију и упутство за примену са подацима који су садржани у решењу о регистрацији, на српском језику, јасно, недвосмислено и читљиво, тако да се не могу избрисати или одстранити. У декларацији и упутству за примену пестицида морају бити наведене и специфичне ознаке ризика и упозорења за човека и животну средину.

Дистрибутер који врши промет пестицида мора бити уписан у Регистар привредних субјеката и у Регистар дистрибутера и увозника средстава за заштиту биља. Да би дистрибутер односно увозник био уписан у Регистар дистрибутера и увозника, мора да испуњава услове у погледу објеката,

опреме и стручне оспособљености кадрова. Ови услови прописани су посебним правилником⁴, према којем поред других услова, дистрибутер или увозник који жели да врши промет средстава за заштиту биља на мало, односно на велико, мора имати у пољопривредној апотеци, односно у складишту, најмање једно лице које је распоређено на пословима смештаја и издавања средстава за заштиту биља у складишту, запослено на неодређено време, са пуним радним временом које има најмање средње образовање пољопривредне или хемијске струке и поседује доказ о стручној оспособљености за стављање у промет средстава за заштиту биља. Осим тога, привредни субјект који се бави прометом средстава за заштиту биља на велико, поред запосленог у складишту, са наведеном стручном спремом, мора да има и најмање једно лице запослено на неодређено време, са пуним радним временом које је стекло високо образовање на студијама другог степена (дипломске академске студије - мастер, специјалистичке академске студије, специјалистичке струковне студије), односно на основним студијама у трајању од најмање четири године, из области заштите биља. При томе, стручно оспособљавање за запослене у пољопривредној апотеци, односно у складишту, врши се у складу са Програмом стручног оспособљавања лица одговорних за складиштење и стављање у промет средстава за заштиту биља, који је наведен у истом правилнику⁵, а обухвата проверу познавања закона, других прописа и правила која се односе на средства за заштиту биља, као и њихову практичну примену.

Захтев за упис у Регистар дистрибутера и увозника подноси се на образцу прописаним посебним правилником, којим је прописана и садржина овог регистра⁶. Поред осталих података, који се односе на привредни субјект, одговорно лице и стручно лице, у регистар се уписују и објекти и продајна места на којима ће се вршити промет пестицида, тако да се промет пестицида може обављати само у објектима и продајним местима уписаним у овај регистар.

Регистрована средства за заштиту биља која су класификована као нарочито опасна средства за заштиту биља, нису намењена за општу

⁴ Правилник о условима у погледу објеката, опреме и стручне оспособљености кадрова које мора да испуњава дистрибутер, односно увозник за упис у Регистар дистрибутера и увозника, као и о условима у погледу објеката, опреме и стручне спреме кадрова које мора да испуњава дистрибутер за стављање у промет нарочито опасних средстава за заштиту биља (Сл. гласник РС бр. 80/10).

⁵ Ibidem.

⁶ Правилник о образцу и садржини захтева за упис у регистар дистрибутера и увозника средстава за заштиту биља и садржини тог регистра (Сл. гласник РС бр. 5/10).

употребу и није дозвољено стављати их у промет без решења о одобрењу промета, које доноси министарство надлежно за област пољопривреде (у даљем тексту: министарство). Ово решење може се издати дистрибутеру који је уписан у Регистар дистрибутера и увозника и који испуњава услове у погледу објеката, опреме, стручне спреме и стручне оспособљености кадрова (стручно лице мора поседовати посебну лиценцу министарства).

Транспорт и складиштење средстава за заштиту биља мора се вршити на начин којим се не угрожава живот и здравље људи и животиња и животна средина и у условима који обезбеђују одржавање непромењених физичких и хемијских особина и погодности за примену средстава за заштиту биља. Стога је забрањена продаја, складиштење или транспорт средстава за заштиту биља у истом простору са храном или храном за животиње. Лице које врши складиштење средстава за заштиту биља мора бити стручно оспособљено за обављање тих послова, што се потврђује потврдом министарства која се добија након похађања одговарајуће обуке.

Закон забрањује стављање у промет пестициди којима је истекао рок употребе. Међутим, ови пестициди могу се примењивати ако се на основу одговарајућих испитивања узорка утврди да су хемијске и физичке карактеристике узорка идентичне са условима утврђеним у решењу о регистрацији. Осим тога, потребно је да министар решењем одобри примену ових пестицида.

2. Увоз средстава за заштиту биља

У нашу земљу могу се увозити само регистровани пестициди који су претходно у прописаном поступку уписани у Регистар средстава за заштиту биља, који води министарство. Може се увозити и активна супстанца, односно основна супстанца ако је уписана у Листу одобрених супстанци и ако се користи за производњу регистрованих средстава за заштиту биља. Увоз регистрованих средстава за заштиту биља може вршити правно лице, односно предузетник ако је уписан у Регистар привредних субјеката и у Регистар дистрибутера и увозника, док увоз активне супстанце, односно основне супстанце која је уписана у Листу одобрених супстанци и која се користи за производњу пестицида може вршити произвођач уколико има седиште у нашој земљи.

Увоз и транзит пестицида може се вршити само преко граничних прелаза на којима постоји организована фитосанитарна инспекција и који

испуњавају хигијенско-техничке и радне услове.⁷ Изузетно, увоз пошилике пестицида може се вршити и преко граничних прелаза на којима није организована фитосанитарна инспекција, а који се за ту намену решењем министра привремено отварају на захтев странке. Ако на граничном прелазу није могуће извршити преглед, односно узорковање пошилике у складу са овим законом, преглед пошилике, односно узорковање може се обавити у одређеним местима унутар земље у одредишној царинарници. Узорке узете из пошилике фитосанитарни инспектор доставља правном лицу које обавља послове од јавног интереса ради испитивања хемијских и физичких особина. Ако су резултати прегледа, односно лабораторијских испитивања у складу са прописаним условима, фитосанитарни инспектор решењем одобрава увоз пошилике. Ако резултати прегледа, односно лабораторијских испитивања, нису у складу са прописаним условима, фитосанитарни инспектор решењем забрањује увоз пошилике и наређује њено враћање или привремено одузимање.

3. Промет средстава за исхрану биља и оплемењивача земљишта

Закон о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта (у даљем тексту: закон) прописује да се средства за исхрану биља и оплемењивачи земљишта (у даљем тексту: средства за исхрану биља) која садрже и средства за заштиту биља, односно хемикалије, могу производити, стављати у промет и примењивати ако су разврстана, упакована и обележена у складу са овим законом и прописима донетим на основу њега и прописима којима се уређују средства за заштиту биља, односно хемикалије.

Средства за исхрану биља могу се ставити у промет ако су прописане врсте, типа и квалитета, ако су обележена на прописани начин и ако се њиховом правилном примени не угрожава здравље људи, животиња и биља, плодност земљишта и животна средина. Пре стављања у промет средства за исхрану биља морају бити уписана у Регистар средстава за исхрану биља и оплемењивача земљишта (у даљем тексту: Регистар), који води министарство. Списак средстава за исхрану биља која су уписана, односно брисана из Регистра објављује се једном годишње у „Службеном гласнику Републике Србије”.

⁷ Правилник о хигијенско-техничким, радним и другим условима које морају да испуњавају гранични прелази на којима постоји организована фитосанитарна инспекција (Сл. гласник РС бр. 37/10).

Министарство може, да привремено или трајно забрани производњу и промет одређених средстава за исхрану биља, ако у складу са новим научним и техничким сазнањима, постоји разлог да средства за исхрану биља одређене врсте и типа, која испуњавају услове за производњу, стављање у промет и примену у складу са овим законом и прописима донетим на основу њега, представљају ризик за безбедност или здравље људи, животиња или биља или ризик за плодност земљишта и животну средину. Осим тога, министарство може да одреди услове под којима се таква средства за исхрану биља могу производити, стављати у промет и примењивати.

У погледу квалитета, закон прописује да је забрањена производња, промет, увоз и примена средстава за исхрану биља која немају одговарајући квалитет и која не испуњавају прописане услове. При томе се сматра да средства за исхрану биља нису одговарајућег квалитета ако немају одређени садржај хранљивих материја и одговарајућа хемијска, физичка, физиолошка и друга својства. Средства за исхрану биља морају бити декларисана и обележена, а квалитет средстава за исхрану биља мора одговарати подацима који су наведени у декларацији, при чему декларација мора бити утиснута на паковању или неодвојиво причвршћена за паковање и мора се налазити на видном месту на паковању или на механизму који се користи за затварање, ако се средства за исхрану биља стављају у промет упакована. Ако су средства за исхрану биља у промету у расутом стању, подаци о квалитету тих средстава морају бити наведени у пратећој документацији. У складу са европским стандардима, минерално ђубриво које испуњава услове за промет на подручју земаља чланица Европске уније обележава се ознаком „ЕС FERTILISER”.

У поступку увоза, средства за исхрану биља подлежу прегледу, (који обухвата идентификацију и преглед документације, паковања и објеката у којима се средства складиште), као и узорковању. Узорке узете из средстава за исхрану биља фитосанитарни инспектор доставља на лабораторијска испитивања правном лицу које обавља послове од јавног интереса ради провере хемијских и физичких особина средстава за исхрану биља. Ако су резултати прегледа, односно лабораторијских испитивања, у складу са прописаним условима, фитосанитарни инспектор решењем одобрава увоз пошиљке. Ако резултати прегледа, односно лабораторијских испитивања, нису у складу са прописаним условима фитосанитарни инспектор решењем забрањује увоз пошиљке и наређује њено враћање или привремено одузимање. Под испитивањем средстава за исхрану биља, у смислу овог закона, сматра се утврђивање усклађености испитиваних средстава за исхрану биља са прописаним условима и међународним стандардима, у погледу врсте, садржаја хранљивих материја, садржаја штетних материја и

биолошке хранљиве вредности. Испитивање средстава за исхрану биља врши Дирекција за националне референтне лабораторије према годишњем плану испитивања, који доноси министар. Странка која се не слаже са резултатима лабораторијских испитивања узорака средстава за исхрану биља узетих у поступку инспекцијске контроле ради провере физичких и хемијских особина, може у року од 15 дана од дана пријема резултата испитивања поднети захтев Министарству за поновно испитивање.

Ради праћења амонијум нитратног ђубрива са високим садржајем азота, које због свог својства експлозивности представља опасност, произвођач мора чувати податке о називима и адресама погона где се то ђубриво и његове основне компоненте производе и податке о лицима одговорним за те погоне. Пре стављања у промет произвођач мора испитати отпорност амонијум нитратног ђубрива са високим садржајем азота на експлозивност, односно мора доказати да су извршена одговарајућа испитивања.

4. Закључак

Средином 2009. године, у Републици Србији су донети посебни закони који регулишу промет и увоз пестицида (Закон о средствима за заштиту биља) и ђубрива (Закон о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта), чиме је ова област усклађена са правилима Светске трговинске организације и Европске уније. Новине које су донели ови закони тичу се пре свега либерализације спољнотрговинског промета, с обзиром да су укинуте до тада постојеће увозне дозволе. Нови систем се базира на различитим регистрима које води Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде. У области пестицида установљени су: Регистар средстава за заштиту биља, Регистар дистрибутера и увозника средстава за заштиту биља, и Регистар пружалаца услуга. У области ђубрива успостављен је Регистар средстава за исхрану биља и оплемењивача земљишта. Осим тога, у поступку регистрације пестицида и ђубрива усклађени су методи испитивања са међународно признатим методима.

Литература

1. Закон о средствима за заштиту биља ("Службени гласник РС", бр. 41/09).
2. Закон о средствима за исхрану биља и оплемењивачима земљишта ("Службени гласник РС ", бр. 41/09).
3. Правилник о условима у погледу објеката, опреме и стручне оспособљености кадрова које мора да испуњава дистрибутер, односно увозник за упис у Регистар дистрибутера и увозника, као и о условима у погледу објеката, опреме и стручне спреме кадрова које мора да испуњава дистрибутер за стављање у промет нарочито опасних средстава за заштиту биља (Сл. гласник РС бр. 80/10).
4. Правилник о обрасцу и садржини захтева за упис у регистар дистрибутера и увозника средстава за заштиту биља и садржини тог регистра (Сл. гласник РС бр. 5/10).
5. Правилник о хигијенско-техничким, радним и другим условима које морају да испуњавају гранични прелази на којима постоји организована фитосанитарна инспекција (Сл. гласник РС бр. 37/10).

Примљено: 19.09.2011.

Одобрено: 02.12.2011.

UDC: 632.95:339.562(497.11)

**DISTRIBUTION AND IMPORT OF PLANT PROTECTION
PRODUCTS AND PLANT NUTRITION PRODUCTS
IN REPUBLIC OF SERBIA**

Dušan Dabović, LLD

Ministry for Agriculture, Trade, Forestry and Water Management –
Directorate for Plant Protection, Republic of Serbia

In mid-2009 the Republic of Serbia adopted the Law on plant protection products (pesticides) and the Law on plant nutrition products (fertilizers), which are in accordance with relevant international legislation, particularly with the regulations and directives of the European Union. In this way, these laws created the basis for establishing a modern system in the area, which will be finished after the adoption of rules on specific technical issues. The new legal framework has made changes regarding liberalization of foreign trade of plant protection products, and plant nutrition products, as well as has introduced few registers. In the area of pesticides were determined: the Register of Plant Protection Products, Register of Distributors and Importers of Plant Protection Products, and Register of Providers of the Services. Also, the Register of Plant Nutrition Products was determined. In addition, the registration of pesticides and fertilizers was modified to be in accordance with internationally recognized testing methods.

Key words: Distribution, import, plant protection products, plant nutrition products.

Author's address:

Dr Dušan Dabović
Ministarstvo poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede
Uprava za zaštitu bilja
Omladinskih brigada 1.
11000 Beograd
Srbija
dusan.dabovic@minpolj.gov.rs